

MUSEUMSSPLAN

for

Lavangen kommune

2004 - 2008

**Vedtatt: Lavangen kommunestyre 09.12.2004 sak 0072/04
Revisjon av handlingsplan, Lavangen kommunestyre 09.11.2006 sak 0036/06**

INNLEDNING	3
Definisjoner:	3
Kulturarven	3
Mål	3
Kulturpolitiske målsettinger per 27.10.04.	4
Hovedmål	4
Delmål.....	4
OVERSIKT KULTURMINNER I LAVANGEN KOMMUNE	5
Kommunale kulturminner	5
Øvrige kulturminner.....	5
• Lavangen kirke	5
• Krambuvika bygdemuseum	5
Private samlinger som en kjenner til.....	6
Andre kulturminner	6
STRATEGI FOR GJENNOMFØRING/ SAMARBEIDSPARTER	7
MÅL FOR PLANPERIODEN MED PRIORITERINGER	7
HØRINGSUTTALELSER	8
Lavangen Fjellvandrerslag	8
Lavangsminne	8
U. L. FRAM	8
Krambuvika Bygdemuseum	8
Lavangen Nordlandsbåtforening	9
Lavangen fortellerklubb	9
LHL	9
Sanitetsforeningen	9
HANDLINGSPLAN	11
Oppfølging av planen.....	11
Rulleringen bør skje annethvert år. Første gang 2006. . Feil! Bokmerke er ikke definert.	
AVSLUTNING	11

MUSEUMSPLAN FOR LAVANGEN KOMMUNE 2005-2008

INNLEDNING

”Et museum er en ikke-kommerseuell, permanent institusjon som skal tjene samfunnet og samfunnsutviklingen. Institusjonen skal være åpen for publikum. Et museum skal samle inn, bevare og sikre, forske i, formidle og stille ut materielle vitnemål om menneskene og deres omgivelser. Formålet er å gi mulighet til studier, opplæring og oppleving.” (definisjon av ICOM – International Council of Museums)

Lavangen kommune har hverken kommunalt museum eller plan for kulturvern og museum. Det er likevel gjort et stort arbeid for å ta vare på og gjøre våre kulturminner tilgjengelige. Arbeidet med en plan for kulturvern og museum startet i 1999. Oppvekstsjef Johan Lyngstad fikk sitt forslag til høringsdokument godkjent i oppvekst og kulturutvalgsmøte sak 57/99. Utkastet til planen ble så sendt ut til høring første halvdel av år 2000. Et utvalg på tre personer ble oppnevnt av kulturutvalget i juni 2002. Utvalget konstituerte seg selv høsten 2002 og satte i gang arbeidet. Gruppen var imidlertid i mindretall frem til høsten 2003. På grunn av ressursmangel har dette arbeidet tatt sin tid å fullføre, men nå foreligger et plandokument hvor høringsuttalelsene er bearbeidet.

Definisjoner:

Innledningsvis kan det være greit å klargjøre definisjoner av relevante begreper:

Kulturvern er i videste forstand vernet om muntlige, skriftlig og materielle overleveringer om levesett, kultur og historie fram til vår egen tid.

Kulturminnevern er vern av kulturminner og –miljøer, med deres egenart og variasjon, både som en del av vår kulturarv og identitet, og som ledd i et helhetlig miljø og ressursforvaltning.

Kulturarven

Tilhørighet og identitet er viktig for et hvert menneske. Kjennskap til familiens og bygdas fortid og nåtid er viktig for alle. Det er en del av vår identitet, og en del av det å være lavangsværing. En viktig oppgave for Lavangen kommune blir derfor å gjøre tilgjengelig vår felles kulturarv. Rent lokale kulturtiltak er et kommunalt ansvar ifølge kulturplanen til Troms Fylkeskommune. Planen sier videre: Kulturminnenes kildeverdi må sikres i arealplanlegging, og det må satses på bedre samordning av de ulike forvaltningsnivåene. Formidling av kunnskap om kulturminnene i samarbeid med skolene og museene skal være et prioritert satsningsfelt. Målet er regionalt mangfold i kulturen. Den oppvoksende slekt skal gis et trygt ståsted i en lokal kultur.

Mål

Ta vare på våre kulturminner både på innmark og i utmark, hus, båter, gjenstander, historier, beskrivelser av levemåte og miljø, viktige hendinger, håndverk, sang og musikk. Alt som på en god måte forteller noe om hverdag og fest fra tider som er gått.

Gjøre kulturminnestoff tilgjengelig for folk flest, og da ikke minst barn og unge.

Målgruppe

Befolkningen i Lavangen og andre interesserte.

Sammen med de ovennevnte målformuleringer og kulturpolitiske målsettinger som listes opp nedenfor, skal plandokumentet være et politisk og administrativt styringsverktøy. De *kulturpolitiske målsettinger* ble vedtatt av kulturutvalget 27.10.04, og skal behandles videre i kommunestyret 08.12.04 etter å ha vært ute på høring:

Kulturpolitiske målsettinger per 27.10.04.

Hovedmål

1. Skape et miljø og en kultur der alle grupper av befolkningen i Lavangen trives og føler seg hjemme. Et miljø der mennesker viser omsorg for hverandre, og for de som kommer ny til bygda.
2. Lære barn og unge å bli glad i sin egen bygd og sin historiske fortid, og gi dem trygghet i sin egen identitetsutvikling.
3. Gjøre barn og unge sosialt aktive.
4. Øke bevissthet om kultur og verdier.
5. Styrke sosialt samspill mellom mennesker på tvers av aldersgrupper og kulturell bakgrunn.
6. Styrke kulturelt samarbeid i regionen.

Delmål

1. Gi alle økt kunnskap om sin egen fortid (historie).
2. Ta vare på eksisterende bygdekultur og tradisjoner.
3. Være med på å fremme og utvikle nye kulturtiltak.
4. Skape møteplasser der befolkningen i ulike alder kan ha aktiviteter sammen.
5. Skape aktiviteter gjennom idrett og ulike kulturuttrykk som gir økt kunnskap og forståelse for egen og fremmed kultur.
6. Styrke kvaliteten i kulturarbeidet gjennom samarbeid mellom kommunalt ansatte og de som driver frivillig kulturarbeid.

OVERSIKT KULTURMINNER I LAVANGEN KOMMUNE

Vedtatte målformuleringer blir som nevnt retningsgivende for det museale arbeidet i Lavangen kommune. Det finnes mange kulturminner som kan gi oss innblikk i vår natur- og kulturhistorie.

Kommunale kulturminner

- Normann Jonsastua.
- Skriftlige kilde, bilder og lydbånd fra tidligere registreringsarbeid.
- Kommunenes 1000-årssted skal være Soløy gård. En gårdshaug der det i 1981 ble gjort utgravninger i forbindelse med omlegging av RV84.
- -Kommunens "Fotefar mot Nord" objekt er kulturstien fra Krambuvika til Åbrekka, beskrevet i heftet *Ved Åelva i Lavangen, vann gir grøde – livet former landskap*. Langs denne stien er det bygninger som er i privat eie, med bruks- og vedlikeholdsavtaler som ivaretas av Krambuvika bygdemuseumslag. Krambuvika har også innhentet tillatelse for bruk av stien som berører flere grunneiere.
- Bibliotekets samlinger.

Øvrige kulturminner

• Lavangen kirke

Kirkegården, kirken og kirkerommet er betydningsfulle som kulturminner i enhver kommune. Kirkegården ble vigslet i 1879, og kirken ble innviet i 1891. Historikk i forhold til kirkegården, bygninger og det materielle innhold er noe som bør tas vare på og nedskrives i størst mulig grad. Det er skrevet et jubileumshefte om Lavangen kirke til 100-årsjubileet i 1991 som har verdifullt skriftlig materiale angående dette. Ytterligere stoff finnes i en spesialutgave av Lavangsminne ved 90-årsjubileet i 1981. Det står også to bautaer ved kirka som også har historier å fortelle, og minner å ta vare på i forhold til krigens og havets ofre.

• Krambuvika bygdemuseum

Eies og drives av et museumslag med støtte fra Lavangen kommune. Hoveddelen av museets bygninger ligger i Krambuvika, i skillet mellom Soløy og Å.

Museumsanlegget:

- Hovedbygningen med grunnflate på 112 m² i to etg.
- Bårstue: grunnflate 42,6 m² i to etg
- Husmannsstue: grunnflate 28 m² i 1 ½ etg
- Toromshus: grunnflate 18,6 m²
- Naust: grunnflate 70 m²
- Nothus: grunnflate 93 m²
- Nothjell: grunnflate 45 m²
- Halmarsmia

Naust, husmannstue, to-romshus og Halmarsmia har torvtak, øvrige bygg har fargetak i alm. Samtlige bygg ble malt utvendig i 2002 og er rimelig bra vedlikeholdt. Det oppbevares en

mengde gjenstander i de ulike bygg. Det gjenstår en del registreringsarbeid, og en del gjenstander trenger ”konservering”. De gamle vedovnene trenger rustbeskyttelse. Bygningene er ikke tilstrekkelig brannsikret. Tekstiler og gjenstander trenger magasin.

Museet har et eget styre som utgir ”Lavangsminne” (dugnadsarbeid). I tillegg til egne bygninger har museet bruks- og vedlikeholdeavtale ad. Smia på Nesset, sommerfjøsene til Oddveig Johnsen og Normann Jonsastua som eies av kommunen.

Museet drives av en formidabel dugnadsinnsats og innleide arbeidstakere om sommeren for å gi mulighet for publikum å besøke et betjent museum. Kommunen velger en representant i styret for museumslaget, dette er regulert i museumslagets vedtekter.

Private samlinger som en kjenner til

- Samling av gamle gjenstander hos Olav Kjeipen.
- Samling av gamle gjenstander hos Arvid Pedersen.
- Samling av fortellinger, bilder og historisk stoff hos Spansdalen historielag

Andre kulturminner

- Fleischerstøtta på Lappaugen
- Historisk stoff av stor kvalitet samlet av og i ”Lavangsminne”
- Sameforeningens hefte ”Gaskkanasak”
- Samiske kulturminner
- Protokoller fra aktiviteter i kommunen
- Nødsarbeidsveien som går fra Lia og ca. 1,5 km mot Reite.
- Naustmiljøet på Lotternes, nausttufter fra 16-1700 tallet, naust i skjelverterverk og moderne nausttyper.
- Surgrasgroper og utmarksløe i Stormyra
- Gammetuftene i Spansdalen, - godt synlige tufter etter boliger og fjøs.
- Gammetuftene på Moshågen.
- Oddgeir Rystads samling av historiske gjenstander fra siste verdenskrig (samlinga er gitt til Krambuvika)
- Intervjustoff fra krigstiden samlet av skoleelever ved Lavangen sentralskole.
- En rekke intervjuer og bilder samlet av kulturetaten.
- Bjørnegrav fra 1400-tallet på Røkenes

- Rester etter prøvedrift etter jernmalm ved Saragammen i Sandnesbotn
- Kløyven i Gamvik
- Historie om lokalt kraftverk i Gamvikelva
- Funn etter gammel bosetting på eiendommen som i dag eies av Johan Peder Svendsen
- Historisk flystyrt ved Skjelnes
- Skavmodal - Fjordbotneidet – gammel ferdselsvei mellom Lavangen og Gratangen
- Hendinger under siste krig - flyvrak
- Mølla på Skaret (kvernsteinene er tatt vare på av Krambuvika)
- Husmannstue i Hesjevika (eiendommen Dalhaug 59/14)
- Steingjerdet og sommerfjøsene i skille mellom inn og utmark på Soløy
- ”Fjellhall” på Fossbakken
- Steingjerde i grensen mellom Å og Soløy utmark
- Kulturlandskap generelt
- Stedsnavn er viktige kulturminnebærere
- Rester av gammel kjerrevei mellom Tennevoll og Lotternes
- Gammel vei fra Spansdalen til Fossbakken. Er merket fra Kjerkhågen til Søndre Fossbakk.
- Registrering av faste kulturminner i kommunen fra 1983

STRATEGI FOR GJENNOMFØRING/ SAMARBEIDSPARTER

Selv om det er ønskelig, er det lite sannsynlig at det i overskuelig framtid vil bli gitt statlige eller fylkeskommunale midler til å kunne bruke ansatte/ lønnede personer nok til å utføre det kulturvernarbeidet som kommunen har behov for. Det må derfor settes ned en ”tenkegruppe” for å se hvilke andre ressurser en kan nytte i dette arbeidet.

Få til et tettere samarbeid mellom Krambuvika, kulturetaten og skolen. Et hvert samarbeid skal være forpliktende for alle parter. Skolen, både grunnskolen og videregående skole, har ressurser i form av utstyr, fagkunnskap hos lærerne, og elever som kan være en ressurs i arbeidet med å samle inn, skaffe bakgrunnsstoff, lage oversettelser, gjennomføre og lage beskrivelse av arbeidsprosesser. Dette samtidig som elevene skaffer seg praktisk og teoretisk kunnskap og får nærmere kjennskap til egen og bygdas felles fortid.

Få til et historielag eller en ressursgruppe. Skole, kultur og Krambuvika formaliserer et samarbeid

Bruke voksenopplæring som middel til å gi kunnskap og skape engasjement for kulturvernarbeidet.

MÅL FOR PLANPERIODEN MED PRIORITERINGER

1. Arbeide for å få i gang et historielag eller en ressursgruppe
2. Videreføre arbeidet med bygdetunet på Røkenes
3. Bidra til å gjøre samlingen på Krambuvika bygdemuseum bedre tilgjengelig gjennom utarbeidelse av bakgrunnsstoff / faktaopplysninger, museumsdager der folk aktivt kan være med å bruke redskaper/gjenskape arbeidsprosesser, arrangere temakvelder og miniatutstillinger. Og ved å gi museet nødvendige midler til å kunne ansette en bestyrer.
4. Gi ” Lavangsminne” nødvendig økonomisk støtte til å kunne videreføre sitt unike arbeid for å ta vare på og gjøre tilgjengelig kulturstoff.

5. Intensivere arbeidet med å registrere kulturminner. Dette gjelder ikke minst arbeidet med å sikre muntlige overleveringer som etter hvert går tapt ved at eldre mennesker går bort.
6. Etablering av krigsminnemuseum i Lavangen
7. Det planlegges oppbygging av et gårdstun på bakgrunn av kunnskaper hentet fra utgravingene fra Soløy Gård
8. Registrering av private samlinger og minnesmerker

Med bakgrunn i disse mål og prioriteringer kom følgende høringsuttalelser fra lag og foreninger:

HØRINGSUTTALELSER

Lavangen Fjellvandrerslag

Fjellvandrerslaget er enige i at det blir utarbeidet en museumsplan for kommunen.

Planen bør også omfatte:

- vedlikehold av et egnet kulturlandskap, f. eks Moshågen.
- rekonstruksjon av bolig- og fjøsgamme i Spansdalen.
- rekonstruksjon/ restaurering av utmarksløe og surgrasgroper i Stormyra.

Jentoft Teigland, leder. 04.03.00

Lavangsminne

Gir kun uttalelse om Lavangsminne. Salget dekker ikke kostnadene til utgivelsen og Lavangsminne har heldigvis fått kommunal støtte i form av kulturmidler. Tvers gjennom er prosjektet dugnadsbasert. Regnskapstall viser at Lavangsminne har overlevd på grunn av kulturmidlene.

Dersom den kommunale støtten opphører, må evt. Krambuvika museums lag inn i bildet. Dette spørsmålet er ikke behandlet av laget, men vil bli lagt fram i samband med behandlinga av årbokas regnskap på årsmøtet seinere i vinter.

Elling Ellingsen, redaktør. 24.02.00

U. L. FRAM

U. L. FRAM vil støtte Krambuvika bygdemuseum sin uttalelse om å bytte punkt 1 og 7 i høringsutkast for museumsplan. Bare på den måten er det en mulighet for å komme videre med saken.

Arnfinn Andreassen, leder. 27.02.00

Krambuvika Bygdemuseum

Mål for perioden med prioritering

Styret i Krambuvika Bygdemuseums lag kan tenke seg følgende prioritering:

Høringsutkast 1 og 7 bytter plass.

Inger Andreassen, sekretær. 27.02.00

Lavangen Nordlandsbåtforening

Lavangen Nordlandsbåtforening er positiv til at det er utarbeidet en museumsplan for kommunen. Det anses ikke som noe negativt at planen inngår som del av en helhetlig oppvekst- og kulturplan for Lavangen.

Foreningen har etter fattig evne prøvd å følge vår målsetting om reparasjon og bruk av tradisjonsbåter. Vår virksomhet synes å være ivaretatt gjennom pkt. 8.54.

Det kunne være ønskelig med en bedre definisjon av kulturminnevern som kunne inkludere vår virksomhet.

Gisle Aarberg, 27.02.00

Lavangen fortellerklubb

Stiller seg positiv til at det blir vedtatt en egen museumsplan for Lavangen. Vårt virkeområde synes å være tilstrekkelig ivaretatt under definisjon av kulturvern og under mål for perioden. Det kunne likevel vært ønskelig med formuleringer omkring vise- og lyrikktradisjon. Det er å håpe at det likevel settes av noe midler til strategiske tiltak.

Gisle Aarberg, leder, 27.02.00

LHL

1. LHL uttaler. Det viktigste må være å bevare og videreutvikle de museumsverdiene (eiendommene) vi har i dag, og ansette en person med ansvar for museumsutstillingene (gjenstandene).

Krigsminneutstillingen må tas vare på.

2. Lavangsminne må få økonomi til å føres videre.

LHL mener at Soløy Gård kan ha laveste prioritet.

Oddlaug Berg, leder, 11.02.00

Sanitetsforeningen

Mener at 1000-årsstedet blir det som komiteen har kommet fram til.

Gi Lavangsminne nødvendig økonomisk støtte til å videreføre sitt arbeid.

Arbeide for å få i gang et felles historielag eller ressursgruppe for interesserte i Lavangen.

Bidra til å gjøre samlingen på Krambuvika bygdemuseum bedre tilgjengelig. Gi museet nødvendige midler til å kunne ansette en bestyrer.

Ta vare på private samlinger, i tillegg ønsker vi at det blir tatt vare på gamle protokoller til lag og foreninger.

Edna Lygmo, sekretær, 05.02.00

Jentoft Teigland datert 09.04.02

Kulturoppgaver i Lavangen

a - Mølla på Skardet: Den er det intet å gjøre noe med, men som et minne fra den tid da korndyrking og maling av bygget til mel var en viktig del av fortidens levesett bør kulturetaten se nærmere på om noen av kvernsteinene kan tas vare på. Dersom de er intakte enda må det være mulig, etter avtale med eieren, å få dem plassert ved Krambuvika

Bygdemuseum , og få utarbeidet en liten folder som forteller kvernsteinenes historie, jfr. Bla. Side 39 i Jubileumsskriftet lavangen 1907-1937.

b - Husmannsstue: Etter det jeg er blitt fortalt skal huset nede ved elva som står på eiendom 59/14 i Hesjevika, eier Liv Dalberg, være fra en tidligere husmannsplass under gården. Så vidt jeg vet er det den eneste i Lavangen som står på sin opprinnelige plass. Under folketellingen i 1910 bodde Benonius Andreassen der med hustruen Maren og barna Bernhard og Joakim. Det måtte være interessant, etter avtale med eieren, å få stua og inventaret restaurert. Det er sannsynlig at stua er bygd omkring 1880. Den må ikke flyttes.

c - Kulturlandskap: Etter hvert som husdyrholdet kommer bort på brukene i kommunen, vil det tidligere kulturlandskapet, som ble holdt ved like i samband med gårdsdrifta, forsvinne. Flere av de gamle kulturlandskapene rundt om i bygdene gror igjen med skog og vil være tapt for fremtida. Det er flere landskap som er interessant å ta vare på, men det er et jeg vil peke på og det er Moshaug. Plassen ble antakelig ryddet og bosatt

omkring 1850. På stedet står enda bolighus/skolestue fra 1867, jfr. side 18 i Lavangen skolesoga av Brox. Området er forholdsvis lite, men gir et allsidig uttrykk av et gammelt kulturlandskap. I dag er det tre grunneiere til plassen. Det var også både bolig- og fjøsgammer her tidligere, derfor kunne det være interessant, i samarbeid med Spansdalen historielag, å undersøke om en også kunne få rekonstruert og bygd opp bolig- og fjøsgamme på plassen.

d - Sommerfjøs: Utmarksbeite og sommerfjøsdrift var en viktig del av arbeidslivet om sommeren rundt om på gårdene i kommunen. Flere av de eldste sommerfjøsene er falt sammen, revet eller satt fyr på. Men det er noen få igjen som det er viktig å ta vare på til minne om dagliglivet før i tida. Jeg vil peke på en, den står på bruket Soløy 58/5 og tilhører Andreas Simonsen. Den antas å være 125 år og ligger nær det gamle steingjerdet som markerer inn- og utmark på Soløy. Noe restaurering må til, bla. torvtaket og innredningen.

e - Krigsminner: Tiden er kanskje inne til å ta vare på noe fra krigens dager. En bunkers, skyttergrav og brakke evt. andre innretninger som kunne minne om at Norge var hærtatt av en fremmed makt i en 5 års periode. Jeg kjenner ikke til noe spesielt i denne sammenheng, men jeg vet at på Fossbakken hadde tyskerne sprengt ut en ganske stor fjellhall. Det er sikkert noen som kjenner til et eller annet fra denne tida som kunne være interessant å se nærmere på.

f- Ferdselveier: Den gamle kjerreveien mellom Bardu, Fossbakken og til Gratangen, kan vi ennå se tydelige spor etter på flere strekninger over Fossbakken. Den lengste sammenhengende strekningen der kjerreveien tydelig kommer fram, er mellom parkeringsplassen inn til Stormyra og opp til Vedhøgda på Bukkemyra, etter Ranen, nord for Bukkemyrbekken. Strekningen er på nesten 2 km og berører brukene 64/3 og 64/17. Denne

kjerreveien ble nyttet fram til 1922/24 da bilveien kom. Det vil være interessant å få strekningen ryddet og merket.

HANDLINGSPLAN

Prioritert handlingsprogram i *Museumsplan for Lavangen kommune* for perioden 2006-2008:

1. Fra 01.01.07 er det ønskelig at vi er med i det regionale museumssamarbeidet.
2. Soløy Gård. Gjennomføre 1.trinn i markeringen av 1000-årsstedet
3. Årlig vedlikehold av "Fotefar mot Nord"
4. Videreføre arbeidet med bygdetunet på Røkenes
5. Gi Lavangsminne nødvendig økonomisk støtte
6. Gi støtte til Krambuvika bygdemuseum
7. Bidra til tettere samarbeid mellom kulturetat, skole og museum
8. Utarbeide "kulturkart" for kommunen
9. Være pådriver for bevaring av stedsnavn
10. Gjennom prosjektarbeid skriftliggjøre historiske hendinger
11. Systematisere fotoarkiv
12. Være pådriver for at de private samlingene registreres
13. Registrere kulturminner
14. Lage en "kulturminnebank" slik at vårt kulturstoff blir oversiktlig
15. Merking/skilting av steder med kulturminner og der det har vært historiske hendinger

Oppfølging av planen

- Det utarbeides budsjett og framdriftsplan for det enkelte tiltak.
- Kulturutvalget har det politiske ansvaret for oppfølging og rullering av planen.
- Kultursjef har det administrative ansvar for oppfølging og rullering.
- Neste rullering/revisjon av museumsplanen skal skje innen 31.12.08

Det oppnevnes en ressursgruppe for å få på plass samarbeidet mellom kulturetat, oppvekstetat og Krambuvika bygdemuseum. Hver enhet representeres med en person. Gruppen må være på plass innen 31.12.06

AVSLUTNING

Vår felles kulturarv utfordrer kommunen og grendene til å skape positive holdninger til kulturminnevernet slik at kommende generasjoner får et trygt ståsted innenfor feltet lokal kultur. Det er viktig å ta vare på våre kulturminner og videreformidle dette til både dagens og kommende generasjoner. Som nevnt innledningsvis er tilhørighet og identitet betydningsfullt for et hvert menneske. Kjennskap til kommunens fortid og nåtid er dermed viktig for oss alle. Vi er dermed kommet et steg videre ved utarbeidelse av en kommunal museumsplan. Denne vil være retningsgivende i forhold til ulike aktørers videre arbeid innenfor området.